

PREVENTIVNÍ PROGRAM „PŘEDCHÁZENÍ ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI“

Č. j.: ZŠ/0341/2022-NB, ze dne 10. října 2022

Zpracovala: Bc. Nicola Blábolilová, DiS., sociální pedagog

OBSAH

1	ŽÁCI OHROŽENI ŠKOLNÍM NEÚSPĚCHEM	5
2	VYHODNOCOVÁNÍ ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI	7
3	DŮSLEDKY ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI.....	8
4	STRATEGIE PŘEDCHÁZENÍ ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI	9
5	SPOLUPRÁCE A KOMUNIKACE PŘI ŘEŠENÍ ŠKOLNÍHO NEÚSPĚCHU	11

ANOTACE

Uvedený program vychází z preventivních programů Základní školy Dobříš, Komenského nám. 35, Příbram: Program poradenských služeb, č. j. ZŠ/0887/2016 - ES/ŠÍ, ze dne 18. září 2016, aktualizace k 9. září 2022, a ze Strategie prevence rizikového chování u dětí a mládeže, č. j.: ZŠ/0357/2012 - ES, aktualizace k 21. 9. 2022. Byl dále vypracován v souladu s § 7 odst. 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, zejména při změně dané vyhlášky vyhláškou č. 197/2016 Sb., ze dne 2. června 2016 (část první). Dále bylo čerpáno z Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027, Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28, Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č. j. MSMT-21149/2016 a Metodického doporučení k bezpečnosti dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních – Minimální standart bezpečnosti č. j. MSMT – 1981/2015-1. Program je průběžně vyhodnocován a s ohledem na aktuální situaci v oblasti předcházení školní neúspěšnosti také aktualizován.

CÍLE

Tento dokument Předcházení školní neúspěšnosti slouží jako metodické doporučení pro veškerý pedagogický i nepedagogický personál školy směřující ke společnému cíli – tj. práci vedení školy, školního poradenského pracoviště, učitelů, vychovatelů, asistentů pedagoga a dalších pracovníků školy se žáky školy, jejich zákonnými zástupci, rodinami a dalšími institucemi tak, aby se předcházelo vzniku školního neúspěchu.

Program dále upřesňuje definici školního neúspěchu, a právě i stanovení takových opatření, které škola uplatňuje efektivně tak, aby ke školnímu neúspěchu žáků školy nedocházelo, nebo se alespoň eliminoval jeho dopad. Dále je program důležitý i jako metodický materiál upřesňující postupy, které budou muset být uplatněny, pokud i přes daná přijatá opatření ke školnímu neúspěchu dojde.

Cílem preventivních opatření je vyhledat a včas odhalit příčiny výchovných či vzdělávacích obtíží a co nejdříve s žáky pracovat na vytvoření vhodných podmínek tak, aby nedocházelo k rozvoji problémů, ale jejich nápravě či alespoň zmírnění.

Mezi dlouhodobé cíle práci s žáky v rámci předcházení školní neúspěšnosti pak patří podpora samostatného a nezávislého myšlení žáků, rozvíjení kvalitního a co nejobjektivnějšího sebehodnocení žáků samotných, seznamování žáků školy s vhodnými styly učení, soustavná pedagogická diagnostika všemi pedagogy, podpora respektu k sobě, druhým i respekt k vyučovacímu procesu. V neposlední řadě patří k dlouhodobým cílům i podpora komunikačních dovedností, vnímání sebe sama a schopnost pojmenování vlastních pocitů a prožívání z hlediska obtíží a komplikovaných situací, které se dějí v životě žáka, a se kterými se nadále pracuje, čímž se posiluje vlastní sebehodnocení i náhled zvládnání životních situací během výchovně-vzdělávacího procesu.

1 ŽÁCI OHROŽENI ŠKOLNÍM NEÚSPĚCHEM

Při řešení školních neúspěchů musí pravidelně spolupracovat školní poradenské pracoviště (ŠPP), především sociální pedagog (SOCPEd) s třídními učiteli (TU), dalšími vyučujícími a pedagogy se zákonnými zástupci (ZZ) i samotnými žáky, kdy mnohdy je nutná konzultace a následující práce žáků a jejich rodin s odborníky.

Škola si v rámci prevence školního neúspěchu klade za cíl podporu všech žáků, kdy při výskytu školního neúspěchu se sledují následující oblasti příčin:

A. psychické příčiny

- nízká motivace ke vzdělávání, snížený zájem o výuku, pasivita,
- snížená sebedůvěra,
- nedostatek pracovních návyků,
- nedostatek možností pro identifikaci a rozvoj nadání či talentu žáka,
- záporný vztah ke škole,
- dlouhodobá a opakovaná prospěchová neúspěšnost,
- nedůslednost ve školní přípravě,
- kázeňské přestupky,
- nedůsledné rodičovské vedení,
- socio-kulturně znevýhodněné prostředí, atd.

B. psychologické a biologické příčiny

- vady řeči, vývojové poruchy,
- zdravotní obtíže, smyslové či mentální postižení,
- školní nezralost,
- výkyvy související s dospíváním,
- nadání a specifické poruchy učení,
- ADHD a jiné SVP, poruchy chování,
- sociální vlivy: školní zaostalost, socio-kulturní handicap, dysfunkční rodina
- psychický stav dítěte: úzkosti, neurózy, citové deprivace, syndrom CAN,
- psychosomatická onemocnění,

nebo kombinace výše uvedeného.

Dále lze příčiny ještě sledovat z hlediska původce:

- A. v samotném žákovi** – snížená úroveň rozumových schopností, lehce podprůměrné děti, nadprůměrné nadání, SPU, nezralost, pubertální výkyvy, psychosociální změny,

somatický stav, nerozpoznané smyslové vady, ADHD, neplnění domácích úkolů, zapomínání, kázeňské přestupky, nedůslednost v přípravě na výuku

- B. v rodině žáka** - nevhodný výchovný styl (přehnané nároky, nezáměr rodičů, hledání protekce, autoritativní výchova, příliš autoritativní či naopak extrémně liberální výchova), výchovné zanedbávání – hádky, rozvod, úmrtí, sociokulturní znevýhodněné zázemí, nepodnětné rodinné prostředí, narušené rodinné vazby, nedůslednost, vzájemné zacházení s despektem, přehnané tresty (např. na hranici trestního zákona), syndrom CAN, syndrom zavrženého rodiče a následný vliv na žáka atp.
- C. ve škole** - přístup učitelů, spolužáků, vzájemné interakce, způsoby řešení obtíží, komunikační bariéra, odlišné možnosti jako reakce na potřeby žáka

2 VYHODNOCOVÁNÍ ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI

Při vyhodnocování platí, že:

Úspěšný žák plní zadané úkoly, prospívá a přizpůsobuje se školním podmínkám, spolupracuje na vytváření vhodných podmínek pro vzdělání, respektuje sebe i vyučovací proces.

Neúspěšný žák si předem ve stanoveném čase neosvojí učivo a pravidla chování.

Je však třeba zjistit, o jaký typ neúspěchu jde:

1. **Absolutní školní neúspěšnost** – žák nemá dostatečně rozvinuté intelektové schopnosti nutné k úspěšné docházce v ZŠ, trvale neprospívá ve více předmětech
2. **Částečné a relativně trvalé neprospívání** – nerovnoměrné nadání, momentální indispozice, SPU, aj.
3. **Epizodické neprospívání** – např. v pubertě

V rámci předcházení a následném vyhodnocování školní neúspěšnosti je důležité, že:

- **učitelé**
 - jsou se žákem v pravidelném kontaktu
 - znají žákovy vzdělávací možnosti
 - mají přehled o úrovni vědomostí a dovedností žáka
 - znají příčiny jeho nedostatků při plnění školních povinností
 - znají žákovo rodinné zázemí
 - stanovují pravidla vzdělávacího procesu v daném předmětu
 - efektivně podporují žáka, motivují jej ke školní práci
- **školní poradenské pracoviště (výchovný poradce, metodik prevence, sociální pedagog) podporuje:**
 - žáka
 - komunikaci se zákonnými zástupci žáka
 - vztahy žák <--> učitel <--> třídní učitel, ale i žák <--> žák a učitel <--> učitel
 - pedagogy – přístup, metody práce, komunikace
 - spolupráci se zainteresovanými subjekty

3 DŮSLEDKY ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI

1. **Neurotické příznaky:** negativní psychogenní zvracení, nechutenství, tiky, školní fobie
2. **Poruchy chování:** lži, záškoláctví, útěky z domova, ze školy, páchání trestné činnosti, promiskuita, sebepoškozování, tvorba závislostí, agresivní a dehonestující chování vůči sobě i okolí
3. **Obranné mechanismy:** úniky do nemoci, fantazie, regrese, pocity méněcennosti, ztráta motivace, úzkosti, deprese, frustrace

Veškeré patologie jsou více popsány v Programu poradenských služeb, č. j. ZŠ/0887/2016-ES/ŠÍ, ze dne 18. září 2016, aktualizace k 9. září 2022, a Strategii prevence rizikového chování u dětí a mládeže, č. j.: ZŠ/0357/2012 - ES, aktualizace k 21. 9. 2022, kde jsou uvedené i doporučené postupy atd.

4 STRATEGIE PŘEDCHÁZENÍ ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI¹

A. Přímá podpora žáka ve výuce učitelem

Při výuce učitel provádí pozorování žáka, zhodnocuje zjištěné. Na základě zjištěného konzultuje vše s ostatními vyučujícími a s TU. Dále je pracováno se zákonnými zástupci a hledá se příčina jeho školní neúspěšnosti. TU průběžně vyhodnocuje situaci a dle ní zvolí vhodné formy a metody práce, ke kterým patří zejména:

- stanovení přiměřeného obsahu učiva
- zadávání pravidelných úkolů vycházejících ze stanoveného obsahu učiva
- užívání podpůrných aktivit
- používání podpůrných pomůcek při samostatné práci
- individuální práce se žákem
- vedení stručných písemných záznamů o průběhu - zajistí vyučující předmětu a informuje TU (jméno, předmět, období zhoršení, zjištěný důvod, přehled úkolů pro nápravu, plnění úkolů)
- poskytování pravidelných informací o průběhu rodičům

TU s rodiči domluví způsob dalšího kontaktu a následnou spolupráci se školou. Vše bude písemně dokumentováno.

B. Plán pedagogické podpory (PLPP)

Pokud se prospěch žáka v průběhu 1 měsíce jeví i nadále jako neuspokojivý, TU zajistí seznání všech zainteresovaných vyučujících, pracovníka ŠPP (sociálního pedagoga, školního metodika prevence, výchovného poradce) i zákonné zástupce, kde jsou všichni seznámeni s dalším opatřením – s PLPP a dle potřeby se domluví konzultace s pracovníkem ŠPP nebo i s dalšími odborníky.

C. Podpůrná opatření

Podpůrná opatření prvního stupně slouží ke kompenzaci mírných obtíží ve vzdělávání žáka, u nichž je možné prostřednictvím mírných úprav v režimu školní výuky a domácí přípravy dosáhnout zlepšení.

Podpůrná opatření, pokud jsou účelná, mohou podporovat žáka v celém průběhu vzdělávání.

Úpravy ve vzdělání žáka navrhuji pedagogičtí pracovníci, přitom spolupracují s VP, školním metodikem prevence, sociálním pedagogem, se žákem a zákonným zástupcem. Úpravy a podmínky k zajištění podpůrných opatření jsou zpracovány v plánu pedagogické podpory. Poradenský pracovník školy zajišťuje pravidelnou komunikaci se zákonným zástupcem, pravidelně komunikuje se školskými poradenskými zařízeními. Výstupy vzdělávání se neupravují.

¹ Více viz. Program poradenských služeb, č. j. ZŠ/0887/2016 -ES/ŠÍ, ze dne 18. září 2016, aktualizace k 9. září 2022, a Strategie prevence rizikového chování u dětí a mládeže, č. j.: ZŠ/0357/2012 - ES, aktualizace k 21. 9. 2022

V rámci zaměření Minimálního preventivního programu pro daný školní rok se situace na škole pravidelně monitoruje, a to především dotazníkovým šetřením. Sociální pedagog (potažmo i ostatní pracovníci ŠPP) uplatňuje také depistážní činnost, pozorování a navazování kontaktů s analýzou pomocí svých odborných znalostí v sociální pedagogice. ŠPP provádí každoroční diagnostiku v 6. ročnících zaměřenou na vztahy ve třídě a klima nově vzniklého kolektivu. V nově vznikajících kolektivech je totiž důležité nastavení takových pravidel, které budou podporovat pozitivní třídní klima a které budou zamezovat výskytu nežádoucích projevů chování, čímž i předcházet vzniku školní neúspěšnosti.²

² Více viz. Program poradenských služeb, č. j. ZŠ/0887/2016 -ES/ŠÍ, ze dne 18. září 2016, aktualizace k 9. září 2022

5 SPOLUPRÁCE A KOMUNIKACE PŘI ŘEŠENÍ ŠKOLNÍHO NEÚSPĚCHU

V rámci předcházení školnímu neúspěchu, ale i v následné práci při již vzniklém problému, je důležitá vzájemná spolupráce ŠPP vedle TU a dalšími pedagogy především s rodinou žáka a se žákem samotným.

Komunikační systém je znázorněn na ilustraci níže:

Kooperace TU, pedagog, pracovník ŠPP, ZZ a další spolupracující subjekty jsou směrem k žákovi ohroženému školním neúspěchem nepostradatelnou podporou, která funguje všemi směry se soustředěním na žáka, jeho potřeby a zlepšení situace. Spolupráce mezi účastníky by měla být obousměrná, to znamená, že jakmile ZZ informují třídního učitele o nějaké skutečnosti, ten informuje ŠPP a naopak.

Pedagogové školy, včetně TU domluví se ZZ společný postup, zapojí pracovníka ŠPP a vzájemnou společnou spolupráci. Následuje diagnostika příčin, posouzení možností a vhodného přístupu, stylu učení, volba opatření (efektivnější domácí příprava, doučování, stanovení přiměřeného rozsahu učiva, vyšetření v PPP/SPC, plán pedagogické podpory, IVP), případná spolupráce s dalšími institucemi (OSPOD, SVP, lékařská pomoc, včetně adiktologické, psychologická pomoc). ŠPP (SOCPED) dále poskytuje pedagogům informace ovlivňující školní neúspěch daných žáků, což pedagogům následně pomůže zvolit k nim vhodný přístup.

K vyhodnocení rizik školní neúspěšnosti sociální pedagog používá RŠNŽ, viz příloha A tohoto dokumentu.

PŘÍLOHA A – FORMULÁŘ VYHODNOCENÍ RIZIK ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI ŽÁKA

Rizika školní neúspěšnosti žáka = RŠNŽ*

Jméno a příjmení dítěte:				
Cíle	Plánovaná opatření	Odpovědné osoby	Předpokládaný termín splnění	Splněno?
Metody práce s žákem a jeho rodinou	Rozhovor s třídním učitelem, rozhovor se žákem, s jeho zákonnými zástupci, vychovateli, asistenty pedagoga, učiteli, členy školního poradenského pracoviště, sociální šetření, výchovná komise,			

případová konference, spolupráce s lékařem, zpráva od lékaře, spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou, speciálně-pedagogickým centrem, psychologem, sociálními službami apod.

Zákonní zástupci žáka/žákyně, žák	Datum seznámení s RŠNŽ:	Podpis:
Matka		
Otec		
Žák		

RŠNŽ vyhotovil/a dne

* formulář RŠNŽ by měl být vytvořen ve spolupráci se zákonnými zástupci žáka i se žákem samotným

** je důležité, aby nastavené cíle i plánovaná opatření vedoucí ke splnění cílů byli jasně definované, srozumitelné, splnitelné, termínově ohraničené, vymahatelné a ověřitelné

*** doporučené přehodnocení RŠNŽ je 30 – 90 dní dle naléhavosti, následné stanovení dalších cílů lze opakovat

B – VZOR ZÁPISU VYHODNOCENÍ RIZIK ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI ŽÁKA

Rizika školní neúspěšnosti žáka = RŠNŽ*

Jméno a příjmení dítěte:		Anna Nováková		
Cíle** (=CO?)	Plánovaná opatření (=JAK?)	Odpovědné osoby (=KDO?)	Předpokládaný termín splnění (=DO?)	Splněno? (=ZDA)
1. Aktivizace ZZ a rozvoj praktických dovedností pro posílení rodičovských kompetencí, tedy i pomoc s domácími úkoly a přípravou do školy	ZZ se bude každý den podílet na přípravě školního batohu svého dítěte. Včetně učebnic a pomůcek. Taktéž bude každý den kontrolovat Žákovskou knížku, případně podepíše či dá nějakým jiným způsobem (e-mail, SMS, tel.) vědět paní učitelce/panu učiteli, jaká je u nich ohledně sdělení v ŽK situace. Pokud matka nebude zvládat pomoc s domácími úkoly, má možnost využít pomoc svého staršího bratra nebo oslovit některou z nabízených organizací – Charita, MAS Brdy-Vltava, případně učitelé ve škole kvůli doučování.	ZZ Charita Starý Knín – SAS/MAS Brdy- Vltava žák	30. 9. 2022	NE
2. Řádná docházka do školy		ZZ žák	31. 10. 2022	

<p>3. Eliminace užívání omamných a psychotropních látek nezletilého dítěte s dopadem na vzdělávání a chování ve škole</p>	<p>Charita bude při pravidelných návštěvách ověřovat, že s naším žákem matka přípravu zvládá. Matka dohlédne na to, aby její dítě každé ráno vstalo a od třídní učitelky či systému Bakalář si ověří, že do školy došlo. Pokud zjistí, že ne, nebude mu další zameškanou absenci omlouvat a obrátí se na Středisko výchovné péče, kde dítěti zajistí dvouměsíční pobyt.</p> <p>Matka nebude dávat dítěti kapesné větší než je nutné (autobus, oběd, pomůcky), pokud bude dítě potřebovat koupit věci navíc (oblečení...), matka dohlédne na jejich skutečnou koupi. V případě dalšího zneužívání marihuany se matka obrátí na Adiktologickou ambulanci a bude požadovat pravidelné konzultace dítěte s odborníkem.</p>	<p>TU/SVP</p> <p>Matka Žák Adiktologická ambulance</p>	<p>15. 11. 2022</p>	
<p>Metody práce s žákem a jeho rodinou</p>	<p>Rozhovor či telefonát, e-mail a jiný způsob komunikace s třídním učitelem, rozhovor atp. se žákem, s jeho zákonnými zástupci, vychovateli, asistenty pedagoga, dalšími pedagogy, členy školního poradenského pracoviště, sociální šetření, výchovná komise, případová konference, spolupráce s lékařem, zpráva od lékaře, spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou, speciálně-pedagogickým centrem, psychologem, sociálními službami apod.</p>			

***RŠNŽ vyhotovila dne 15. 10. 2022:

Bc. Nicola Blábolilová, DiS.
sociální pedagog

Zákonní zástupci žáka/žákyně, žák	Datum seznámení s RŠNŽ:	Podpis:
Jana Nováková – matka	16. 10. 2022	
Jan Novák - otec	20. 10. 2022	
Anna Nováková	16. 10. 2022	

ZŠ Dobříš, Komenského nám. 35, Příbram

* formulář RŠNŽ by měl být vytvořen ve spolupráci se zákonnými zástupci žáka i se žákem samotným

** je důležité, aby nastavené cíle i plánovaná opatření vedoucí ke splnění cílů byli jasně definované, srozumitelné, splnitelné, termínově ohraničené, vymahatelné a ověřitelné

*** doporučené přehodnocení RŠNŽ je 30 – 90 dní dle naléhavosti, následné stanovení dalších cílů lze opakovat

